

על נזקי הטבק – מחזה במערכה אחת

הנפש הפועלת:

איוון איונוביץ' ניוחין – בעלה של אשתו, בעלת בית-ספר למוסיקה ופנימייה לבנות.

בתמונה: במה של מועדון פרוכיניציאלי

ניוחין (בעל פאות-לחיים ארוכות, ללא שפם, עוטה מקטורן ישן ומהוה, נכנס בהוד, משתחוה ומסדר את האפודה). גבירות אדיבות ובאופן מסוים, אדונים אדיבים. (מסרק את פאות הלחיים) לאשתי הוצע שאתן כאן איזושהי הרצאה פופולארית למטרות צדקה. אם-כך, הרצאה אז הרצאה, לי לגמרי לא אכפת. אני כמובן איני פרופסור וככלל, תארים אקדמיים רמים זרים לי, אך עם-זאת, הרי אני כבר שלושים שנה, ללא הפסק אפשר לומר, בעבור נזקים לבריאות שלי עצמי, עמל על שאלות בעלות אופי למדני לחלוטין, מהרהר ולפעמים כותב אפילו, דמיינו לעצמכם, מאמרים מדעיים, זאת-אומרת לא ממש מדעיים, אבל ככה, סלחו על הביטוי, כאילו מדעיים. אגב, לא מכבר נכתב על-ידי מאמר גדול מאוד תחת הכותרת: "על הנזקים הנגרמים על-ידי חרקים מסוימים". בנותיי התרשמו מאוד, בייחוד מן החלק על הפשפשים, אבל אני קראתי וקרעתי לגזרים. הרי מה שלא תכתוב, בלי אבקה-פרסית¹ אי-אפשר. אצלנו הפשפשים אפילו בתוך הפסנתרים... בתור נושא להרצאתי הנוכחית, בחרתי, כמו שאומרים, בנזק הנגרם לאנושות בגין צריכת טבק. אני עצמי מעשן אבל אשתי ציוותה עלי להרצות על נזקי הטבק, ומכאן, שאין בכלל מה לדבר. על טבק אז על טבק, לי לגמרי לא אכפת. לכם אדונים אדיבים, אני מציע להתייחס להרצאתי

---

¹ Pyrethrum - חומר הדברה טבעי המופק באמצעות טחינה של פרחי חרצית מיובשים.

ברצינות הראויה, שלא יהיו אחר-כך תסבוכות. מי שהרצאה מדעית-יבשה מפחידה אותו, מי שלא נהנה, יכול לא להקשיב ולצאת. (מסדר את האפוד).) בייחוד אני מבקש את תשומת-ליבם של הרופאים הנוכחים-כאן, אשר עשויים לדלות מהרצאתי ידיעות מועילות לרוב, כיוון שטבק, לבד מהשפעותיו המזיקות, זוכה לשימוש גם ברפואה. כך למשל, אם נכלא זכוב בתוך קופסת-טבק, אז הוא יתפגר, סביר להניח, בשל התמוטטות-עצבים. הטבק הינו, בעיקרו של דבר, צמח... שעה שאני מרצה, אני קורץ בדרך-כלל בעיני הימנית, אבל אל תשימו לב, זו העצבנות. אני אדם מאוד עצבני באופן-כללי, ואילו הקריצות התחילו ב-1889, בשלושה-עשר לספטמבר, ביום שבו אשתי ילדה, במידת מה, את בתנו הרביעית וורורה. כל בנותי נולדו בתאריך השלושה-עשר. בעצם (מסתכל בשעון), מפאת חוסר זמן, לא נסטה מנושא ההרצאה. ראוי מאוד לציין, שאשתי מחזיקה בבית-ספר למוסיקה ובפנימייה פרטית, זאת-אומרת, לא בדיוק פנימייה, משהו מעין זה. בינינו, אשתי אוהבת להתלונן על מגרעות למיניהן, למרות ששומרת לעצמה באיזה מחבוא בערך ארבעים או חמישים אלף, ולי על הנשמה אין אפילו קופייקה, אפילו לא גרוש-נו, מה יש כאן להתחכם! בפנימייה אני אחראי על ענייני התחזוקה. אני מבצע את רכישות המזון, בוחן את ביצועי המשרתים, עורך את רשימת ההוצאות, תופר מחברות, מדביר חרקים, מוציא את הכלבלב של אשתי, לוכד עכברים... שלשום היה עלי למסור לטבחית כמות מסוימת של קמח וחמאה, כיוון שהיא הייתה אמורה להכין חביתיות. אז בקצרה, היום, כשהחביתיות היו כבר מוכנות, אשתי הגיעה אל המטבח כדי להודיע ששלוש תלמידות לקו בהתנפחות השקדים ומכאן כי לא יזכו לאכול את המנה שלהן. כך הסתבר שהכנו מספר חביתיות מיותרות. ומה, סלחו לי, נעשה איתן עכשיו? אשתי ציוותה תחילה להוריד אותן אל המרתף, אבל אז, אחרי שחשבה, אומרת לי: "תאכל אותם בעצמך, פוחלץ שכמוך". היא, כשאינן לה מצב-רוח, ככה מכנה אותי: פוחלץ, נחש או בן-בלייעל. אבל איזה בן-בלייעל אני? והיא, תמיד אין לה מצב-רוח. ואני, בלעתי את הבלינצ'ס בלי ללעוס אפילו כיוון שאני תמיד רעב. אתמול למשל, היא לא הרשתה לי לאכול את ארוחת-הצהריים ואמרה: "אותך, פוחלץ שכמוך, אין בכלל מה להאכיל..." עם-זאת, (מעיף מבט בשעון) סטינו כאן מעט מהנושא עם כל הדיבורים האלה. נמשיך. בטח הייתם שמחים עכשיו לשמוע איזו רומנסה, או סימפוניה כלשהי או ארייה...

(מפזם לעצמו) "בעת הקרב, לא נעצום עיניים..."² מהיכן זה, לא זוכר כבר... אגב, שכחתי לומר לכם שבפנימייה של אשתי, לבד מן התחזוקה, אני אחראי גם על הוראת מתמטיקה, פיזיקה, כימיה, גיאוגרפיה, היסטוריה, סולפג', ספרות וכיוצא באלה. על לימודי תנועה, זמרה ורישום, אשתי גובה תשלום מיוחד, למרות שעל ההוראה שלהם גם אני אחראי. המוסד המוסיקאלי שלנו נמצא בסמטת "חמשת-הכלבות", בית מספר שלוש-עשרה. גם בנוטיי כולן נולדו בשלושה-עשר וגם במבנה עצמו שלושה-עשר חלונות... אבל מה יש כאן להתחכם! כדי לשאת ולתת, את אשתי ניתן למצוא בביתה בכל עת, ואילו את תוכנית הלימודים ניתן לרכוש אצל החצרן, אבל עבור 30 קופייקות העותק. (שולף מכיסו מספר עלונים). הנה, אפשר גם ממני אם תרצו. 30 קופייקות העותק! יש דורשים? (פאוזה). אף-אחד? נו, אז 20 קופייקות! (פאוזה). חבל. כן, בית מספר 13! שום-דבר לא מצליח לי, הזדקנתי, נעשיתי טיפש... הנה מרצה לכם כאן, נראה שמח בסך-הכול, אבל כל-כך רוצה לצעוק מלוא-הגרונן, או להתעופף לאיזה מקום רחוק. ולהתלונן אפילו אין בפני מי... ככה שבא לבכות... אתם בטח תאמרו: הבנות... מה בנות? אני אומר להן, והן רק מצחקקות... לאשתי שבע בנות... לא, סלחו לי, נראה לי ששש... (בנמרצות). שבע! גילה של הבכורה, אנה, עשרים-ושבע, ואילו של הצעירה, שבע-עשרה. אדונים אדיבים! (מביט לאחור). אני אומלל, הפכתי לאידיוט, לאפס מאופס, אולם למעשה, עומד בפניכם האב המאושר ביותר. למעשה, כך זה אמור להיות, ואינני מעז לדבר אחרת. אילו רק הייתם יודעים! אני חי עם אשתי כבר שלושים-ושלוש שנים, וניתן לומר שהיו אלה השנים המאושרות בחיי, זאת-אומרת לא בדיוק המאושרות ביותר, אבל ככה, באופן-כללי. השנים חלפו-עברו כמו רגע מאושר אחד, ובעצם, לעזאזל איתן בכלל. (מביט לאחור). בעצם, נדמה לי שהיא עוד לא הגיעה, היא לא כאן, ואפשר להגיד מה שמתחשק... אני מפחד נורא... מפחד כשהיא מסתכלת עלי. כן, אז אני אומר: הבנות שלי לא נישאות כנראה מפני שהן צנועות מאוד, ומפני שגברים לא רואים אותן לעולם. אשתי מסרבת לערוך מסיבות, לא מזמינה אף-אחד לארוחות-צהריים, ובכלל, היא גבירה קמצנית מאוד, זועפת ונרגזת, לכן אף-אחד לא מבקר אצלנו, אבל... אני יכול להודיע לכם, בסוד, (מתקרב לשפת הבמה). שאת בנותיה של אשתי ניתן לפגוש בחגים אצל

² מתוך עיבוד סאטירי של וואסילי קורוצ'קין לאופרטה מאת פלוריונד הרווה (Hervé) 1869, *Le petit Faust*.

הדודה שלהן, נטליה סמיונובנה, זו אשר סובלת מראומטיזם, ולובשת תמיד את השמלה הצהובה עם הכתמים השחורים, כאילו מכוסה כולה במקקים. אצלה מגישים גם מתאבנים. וכשאתי לא שם, אפשר גם זה... (מקיש באצבעותיו על הצוואר) ראוי מאוד לציין שאני משתכר מכוסית אחת, וזה עושה טוב על הנשמה, ובו בזמן כל-כך עצוב שאי-אפשר לבטא אפילו; נזכרים משום-מה הנעורים ומתעורר משום-מה רצון כזה לרוץ, אך אילו רק הייתם יודעים איזה רצון! (בלהט). לרוץ, לעזוב הכול ולרוץ בלי להביט לאחור... לאן? לא משנה לאן... רק לברוח מהחיים הנתעבים, הזולים והגסים האלה, שהפכו אותי למטומטם זקן ועלוב, לאידיוט קשיש ומעורר-רחמים, לברוח מהקמצנית הרדודה, הטיפשה והמרושעת, מרושעת, מרושעת הזו, אשתי, שהתעללה בי במשך שלושים-ושלוש שנים, לברוח מהמוסיקה, מהמטבח, מהכסף שלה, מכל הזוטות וההמוניות... ולעצור איפשהו בשדה, רחוק-רחוק, ולעמוד שם כמו עץ, כמו עמוד, כמו דחליל, תחת השמיים הרחבים, ולבהות כל הלילה בסהר התלוי מעל, שקט וצלול, ולשכוח, לשכוח... הו, כמה הייתי רוצה לא לזכור דבר!.. כמה הייתי רוצה לקרוע מעלי את המקטורן העלוב והישן הזה, אותו לבשתי עוד ביום הכלולות לפני שלושים שנה... (קורע מעצמו את המקטורן) אותו אני לובש בכל ההרצאות האלה למטרות צדקה... הנה לך! (רומס את המקטורן) הנה לך! אני זקן, עני, עלוב, כמו האפודה הזו עם הגב המהוה והבלוי... (מראה את הגב) אינני זקוק לדבר! אני מעל לכל-זה, נקי יותר, הייתי צעיר פעם, חכם, למדתי באוניברסיטה, היו לי חלומות, החשבתי את עצמי לבן-אדם... עכשיו לא צריך יותר כלום! שום-דבר זולת שקט... זולת שלווה! (זורק מבט הצידה ועוטה במהירות את המקטורן). אולם אשתי, אשתי עומדת מאחורי הקלעים, הגיעה, ועכשיו מחכה לי שם... (מסתכל בשעון). הזמן כבר עבר... אם היא שואלת, אז בבקשה אמרו לה שההרצאה הייתה... שהפוחלץ, זאת-אומרת אני, החזיק עצמו היטב, באצילות. (מסתכל הצידה, משתעל). היא מסתכלת הנה... (מרים את קולו). אם נצא מנקודת הנחה שהטבק כולל בתוכו רעל נוראי, עליו דיברתי כעת, העישון כלל וכלל אינו מומלץ, ואני ארשה לעצמי, בצורה מסוימת, לקוות, שההרצאה הזו שלי "על נזקי הטבק" תביא תועלת. אמרתי הכול.³ Dixi et animam levavi! (משתחוזה ומסתלק בגאווה).

(מרוסית: טינו מושקוביץ')

³ אמרתי והקלתי על נפשי! (לטינית)